

**NATUURLIJKE
KRAAMZORG**

SINDS 2012

**Verlag van zeven jaar
Natuurlijke Kraamzorg**

OVER DE STUDIEJAREN 2016 – 2022

INHOUD

Inleiding	4	Ontwikkeling lesmateriaal en voorlichtingsmateriaal	14
– Geschiedenis	4	– Accreditering	14
		– Protocollen	15
		– Docententeam	15
Stichting Natuurlijke Geboortezorg – Visie en Missie	5		
– Visie	5	Overige activiteiten	16
– Missie	5	– Symposia en conferenties	16
		– Studiedagen met de IAOKZ	16
		– Bronbijeekomsten	17
		– Intercollegiale uitwisselingsgroepen IU	17
Organisatie	7		
– Stichting Natuurlijke Geboortezorg (StNG)	7	Werkgroep Voorlichting	19
– Nederlandse Beroepsvereniging voor Natuurlijk Kraamzorg (NBvNK)	7		
		Werkgroep Producten voor de Natuurlijke Kraamzorg	20
Opleidingen Natuurlijke Kraamzorg	10		
– Aanpassingen in de opleidingsmodules	11	Thema's	22
		– Samenwerkingspartners	22
		– Huisvesting	22
		– Automatisering, website en database	22
		– Rendementsonderzoek	23
		– Keuze app	23
Nascholingen voor Natuurlijke Kraamverzorgenden	12		
– Algemene scholing tot 2020	12	Financiën	24
– Scholingsaanbod	12		
– Algemene nascholing sinds 2020	12	Terugblik en vooruitblik	26
– Training Basisvaardigheden	12		
– Incompany trainingen – teamscholing	13		
– Jaarthema's	13		

INLEIDING

In de tien jaar van het bestaan van de Natuurlijke Kraamzorg en in de 7 jaar van de Stichting Natuurlijke Geboortezorg is er zelden rustig kabbelend vaarwater geweest. De tijd was in 2012 rijp voor dit initiatief. Dat kan je opmaken uit de grote stroom cursisten in de eerste jaren, met groepen van 16 – 24 vrouwen. Misschien was er een stuwmeer ontstaan. Na die eerste grote vloedgolf zijn de aantallen cursisten gehalveerd, groepen van 10-12 vrouwen werden normaal.

De maatschappelijke ontwikkelingen leverden telkens de oevers, waarbinnen de Natuurlijke Kraamzorg kon stromen. Vanaf de jaren 2016-2017 zijn er meerdere kraambureaus opgekocht door grote spelers in het kraamzorgveld, de vergoeding van de kraamzorg is onder druk komen te staan. Voor nascholing en specialisatie was geen geld en tijd meer.

Van de actuele ontwikkeling, waardoor de kraamzorg opgenomen dreigt te gaan worden in de ketenzorg die door de ziekenhuizen geregisseerd wordt, is het effect nog onduidelijk. Maar er valt niet veel goeds te verwachten.

Het kennisinstituut voor de kraamzorg in Nederland het KCKZ heeft zich in dezelfde periode van de afgelopen 10 jaar ontwikkeld en geprofessionaliseerd. De Natuurlijke Kraamzorg werd aanvankelijk met de nodige scepsis bekeken, is onze indruk. Intussen is er een goede samenwerking ontstaan. Ook in dit opzicht heeft de Natuurlijke Kraamzorg een erkende plek gekregen in het zorglandschap.

De hierboven beschreven actuele ontwikkelingen in de kraamzorg zijn opmerkelijk, gezien het bewezen gunstige effect van goede zorg in de eerste levensweek voor de pasgeborene en zijn ouders/familie. Een ontspannen verlopen eerste periode is immers een voorwaarde voor een goede hechtingsontwikkeling. En die is weer een belangrijke bepalende factor voor de latere lichamelijke en psychische gezondheid. In het door de Hogeschool Leiden in opdracht van de Stichting Natuurlijke Geboortezorg uitgevoerde onderzoek onder Natuurlijk Kraamverzorgenden en ouders die Natuurlijke Kraamzorg hebben ontvangen is dat weer overtuigend naar voren gekomen (zie pagina 23).

Geschiedenis

In Amsterdam werkte Cora Bakker begin deze eeuw als zelfstandig kraamverzorgende vanuit antroposofisch perspectief, in samenwerking de het plaatselijk antroposofisch consultatiebureau. Toen een collega zich bij haar voegde gingen zij samen verder onder de naam Natuurlijke Kraamzorg. In Rotterdam ontwikkelde Maria Bom in dezelfde periode iets vergelijkbaars. Er kwam een intercollegiale samenwerking tot stand waarin de kiem is gelegd voor een nieuw initiatief: de opleiding Natuurlijke Kraamzorg, die ná de reguliere opleiding voor kraamverzorgende gevolgd kan worden. Behalve Maria Bom, kraamverzorgende, waren daarbij ook Edith Minnaar, antroposofisch verpleegkundige en Edmond Schoorel, antroposofisch kinderarts betrokken. In 2012 konden de eerste zestien cursisten in Amersfoort ontvangen worden.

STICHTING NATUURLIJKE GEBORTEZORG

VISIE EN MISSIE

De oprichters hebben in 2016 hun werk in de organisatorische vorm van een stichting ondergebracht, nadat ze eerst een VOF hadden geprobeerd. Een Stichting paste beter. Zie hieronder bij missie en visie.

In de pagina's hierna treft u een verslag aan van de eerste 7 jaar van de Stichting. Zeven jaar, nog lang niet volwassen, nog niet eens in de vlegeljaren, maar wel bezig mondig te worden. En cultuurgenoot zijn we al!

We hebben dit verslag opgesteld, om al die mensen die ons geholpen hebben te bedanken en om al die mensen en organisaties met wie we samenwerken iets in handen te kunnen geven. Expliciet en 'tussen de regels door' geeft het een goede indruk van de mogelijkheden en de intenties van het werk van de Natuurlijke Kraamzorg.

Visie

De Stichting biedt het kader waarin de Natuurlijke Kraamzorg en andere vormen van zorg onderdak kunnen vinden, die zich laten inspireren door de antroposofische visie op de ontwikkeling van mens en wereld.

Het antroposofische mensbeeld biedt aanknopingspunten om de zorg voor het ongeboren kind, de pasgeborene en het opgroeiende kind aan te sluiten op de ontwikkelingswetmatigheden in de verschillende periodes van opgroeien. In die zin is het begrip Natuurlijk bedoeld.

Missie

De Stichting Natuurlijke Geboortezorg wil Natuurlijke Kraamzorg beschikbaar maken voor alle (toekomstige) ouders, die kiezen voor de werkwijze en uitgangspunten van de Natuurlijke Kraamzorg.

Het is de wens en het streven van de Stichting Natuurlijke Geboortezorg om een continuüm te creëren vanaf de pre-conceptionele advisering naar de verloskundige begeleiding, de kraamzorg en de zorg voor het jonge kind, alles vanuit de bovengenoemde visie.

De Stichting Natuurlijke Geboortezorg is de beheerstichting van de opleiding en treedt op als werkruimte om de opleiding mogelijk te maken en opleidingsmateriaal te ontwikkelen en te beheren.

Een verder toekomstperspectief is het samenbrengen van de gehele ketenzorg voor het jonge kind onder een Stichting Natuurlijke Ouder- en Kindzorg. Daaraan wil de Stichting Natuurlijke Geboortezorg een actieve bijdrage leveren.

ORGANISATIESCHEMA

Organisatieschema

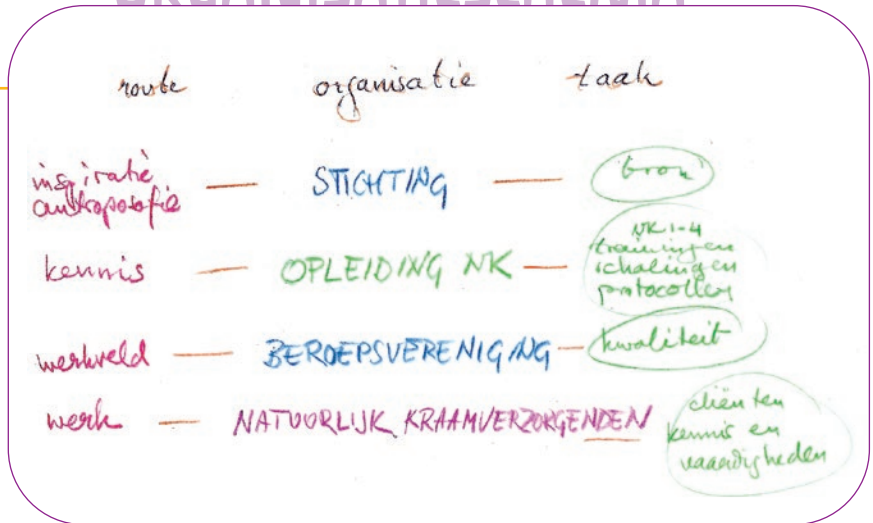
In het organisatieschema hebben we geprobeerd tot uitdrukking te brengen waar we met ons werk denken te staan. Zowel in de maatschappij, als in onze inspiratie.

Toelichting op het schema

Links staat de route. Die gaat 'van boven naar beneden'. Het begint met een idee, een ideaal, dat uitmondt in inspiratie voor kennis en inzicht. Die moeten praktisch worden in de organisatie van het werkveld. Tenslotte moet het als handwerk op de aarde komen.

In het midden staan de organisatievormen die daar bij horen. De Stichting Natuurlijke Geboortezorg voelt zich verantwoordelijk en aanspreekbaar op de spirituele bron. De opleiding Natuurlijk Kraamzorg beheert de kennis, De Nederlandse Beroepsvereniging voor Natuurlijk Kraamzorg is de dragende organisatie van het werkveld. De Natuurlijk Kraam-verzorgenden organiseren zelf hun werk in de dagelijkse praktijk.

In de rechter kolom staan de taken die de vier verschillende niveaus te vervullen hebben.

ORGANISATIE

Stichting Natuurlijke Geboortezorg (StNG) sinds 2016

De Stichting wil een koepel vormen, waaronder activiteiten kunnen plaatsvinden, die de bovenstaande missie en visie ondersteunen. Waar mogelijk voorziet de Stichting in de infrastructuur en de kennis/ervaring, waarmee de verschillende initiatieven gevoed worden. De Stichting doet dat in nauwe samenhang en samenwerking met de Beroepsvereniging. De verbindende schakel vormt M. Bom, die in de afgelopen 10 jaar als oprichter, directeur en hoofd-docent het gezicht van de opleiding was.

Samenstelling van het bestuur in 2022

- E.P. (Edmond) Schoorel, voorzitter
- E. (Edith) Minnaar, secretaris
- M. (Maud) van der Knaap, penningmeester
- K. (Kapinga) Mwamba, lid
- S. (Stephan) Jordan, aspirantlid
- M. (Maria) Bom, directeur/gevolmachtigde

Nederlandse Beroepsvereniging voor Natuurlijk Kraamzorg (NBvNK) sinds 2017

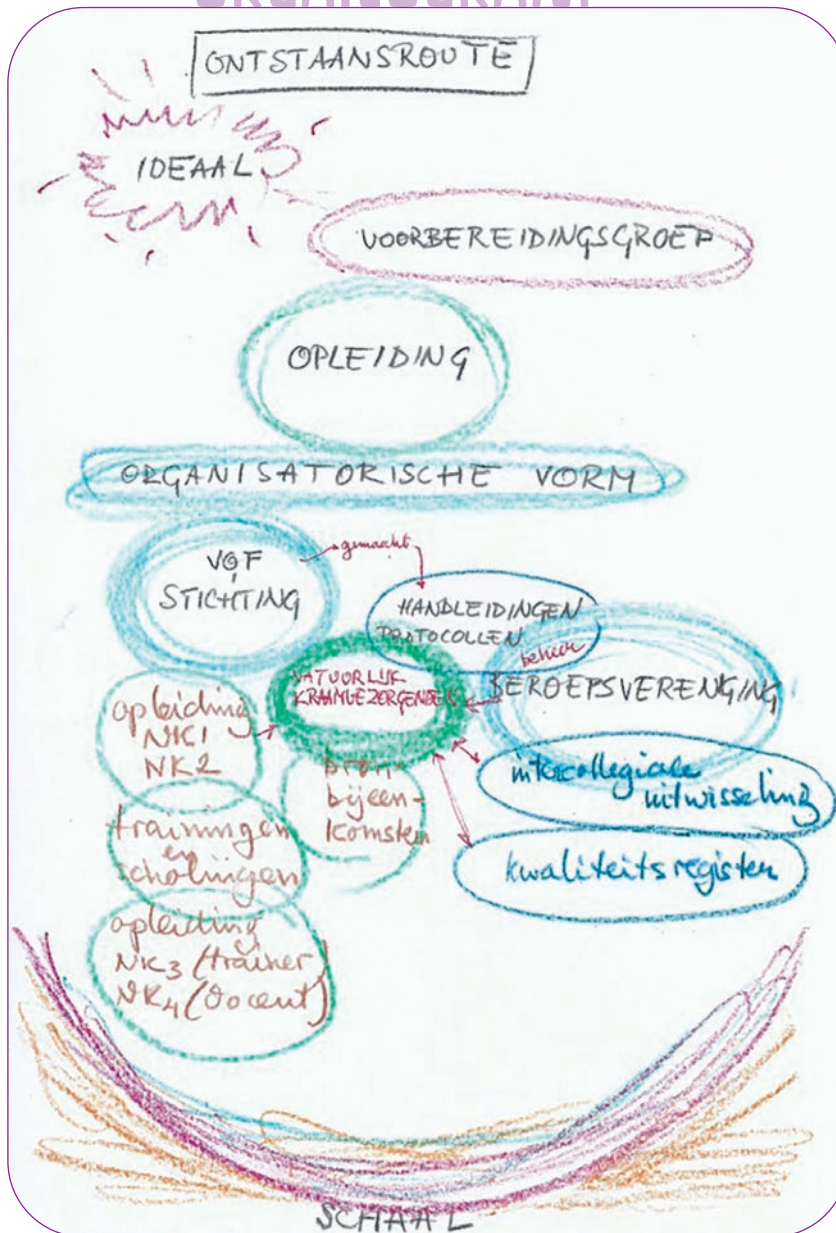
Het doel van de beroepsvereniging is belangenbehartiging en kwaliteitsbeleid. Het kwaliteitsregister is bij de vereniging in beheer, evenals de protocollen en de intercollegiale uitwisseling. Onder de verantwoordelijkheid van de Beroepsvereniging wordt op de website www.natuurlijkekraamzorg.eu een aanbiedersbestand van Natuurlijke Kraamverzorgenden bijgehouden.

In maart 2020 zijn de leden van de Beroepsvereniging juridisch en boekhoudkundig ondergebracht in drie categorieën: Leden kwaliteitsregister, Aspirant-leden en Vrienden (steunleden). In 2022 is de ledenstructuur vereenvoudigd. Er zijn nu nog Leden (lid van het kwaliteitsregister) en Steunleden.

Samenstelling van het bestuur in 2022

- M. (Maria) Bom, directeur/voorzitter
- N. (Noor) Prent-Tromp, lid, vanuit de IAOKZ
- N. (Nienke) Keen, penningmeester, vanuit de ouders
- S. (Sandra) Koldenhof, lid, taakgebied protocollen

ORGANOGRAM

Organogram

In het organogram is de route weergegeven van het ontstaan en het groeien van de Natuurlijke Kraamzorg en de Natuurlijke Geboortezorg vanaf de start tot nu in 2022.

Toelichting bij de afbeelding van de ontstaansroute

Het ideaal van een integrale geboortezorg, geïnspireerd vanuit de antroposofie heeft in de jaren 2010-2011 geleid tot meerdere bijeenkomsten van een voorbereidingsgroep. In 2012 kon de opleiding starten. Snel werd duidelijk dat er een passende organisatorische vorm moest komen, omdat het niet de eenmanszaak Maria Bom kon blijven. Er kwam in 2016 een Stichting, die de uitvoering van de opleiding NK1 en NK2 aan Maria Bom en het docententeam om haar heen uitbesteedde. De opgeleide Natuurlijk Kraamverzorgenden organiseerden zich in 2017 in een Beroepsvereniging. Daarmee was een nieuw beroep uitgevonden, dat van Natuurlijk Kraamverzorgenden. Die gingen de intussen ontwikkelde Protocollen beheren en formuleerden hun kwaliteitseisen in een Kwaliteitsregister. Mede daardoor ontstond er de behoefte aan intercollegiale uitwisseling, als mogelijkheid om elkaar up-to-date te houden.

Recent is besloten om een opleiding tot Trainer en tot Docent Natuurlijk Kraamzorg in te richten. Dat gaat bijdragen aan de toekomstbestendigheid van de Natuurlijk Kraamzorg.

Alle betrokkenen krijgen de gelegenheid om zich te voeden aan de bron van het initiatief, het ideaal van de antroposofische georiënteerde Natuurlijke Geboortezorg. Jaarlijks is een 'Bronbijeenkoms't waarin dat verzorgd wordt.

Onderaan in het schema is de SCHAAL aangegeven. Daarmee is bedoeld dat er in de werkelijkheid van alle dag ouders zijn die een vorm van kraamzorg voor hun kind en zichzelf wensen, die rekening houdt met de oorsprong van de mens in de geestelijke wereld en die wegen zoekt om de start van hun kind op aarde zo goed mogelijk te laten verlopen. Ze zijn op zoek naar geïndividualiseerde zorg, naar een kraamverzorgende die opgeleid is in het gebruik van natuurlijke materialen, die rust en ritme als uitgangspunt neemt voor haar werk en hun als ouders leert om hun kind betrokken en zorgvuldig waar te nemen. Deze en andere vaardigheden treffen ze aan bij Natuurlijk Kraamverzorgenden.

OPLEIDINGEN NATUURLIJKE KRAAMZORG

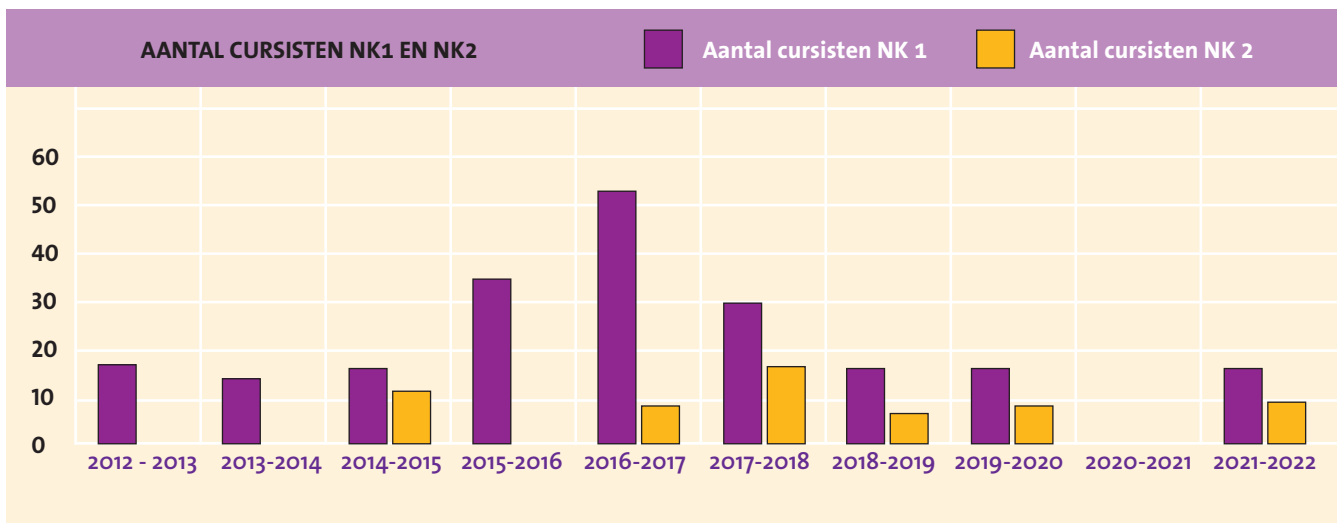
Opleiding NK1 en NK2

De opleiding tot Natuurlijk Kraamverzorgende bestaat uit een eerste jaar (**NK1**) met 10 lesdagen waarin de basisvaardigheden en de basiskennis aan bod komt. Dit jaar wordt afgesloten met een certificaat. Dat geeft de mogelijkheid om in te schrijven in het kwaliteitsregister.

Er is een verdiepingsjaar (**NK2**) met 7 lesdagen, waarin verdieping en groei wordt aangeboden wat betreft de kennis en haar achtergronden. Grotere verbanden worden voor de cursist zichtbaar. Ook dit jaar wordt afgesloten door een certificaat. Dat geeft onder andere toegang tot de werkgroep voorlichting.

De Stichting voorziet ook in **trainingen** zodat alle Natuurlijk Kraamverzorgenden hun kennis en vaardigheden op peil kunnen houden, en **scholingen** voor groei en ontwikkeling in het algemeen.

Tot en met 2022 zijn **235 NK1** cursisten afgestudeerd en **59 NK2** cursisten. Het studiejaar 2020-2021 is uitgevallen ten gevolge van de maatregelen van de coronapandemie.

Aanpassingen in de opleidingsmodules

In de aanloop van 2020 ontstaat krapte in het docententeam. Het aantal aanmeldingen voor de opleiding neemt af en de behoefte aan nascholingen neemt toe. De coronamaatregelen beperken de groepsgrootte. Dit leidt tot een aantal besluiten:

- Er komen voorbereidende video's.
- Daardoor kan het aantal docenten beperkt worden.
- De activiteiten kunstzinnig en euritmie komen te vervallen, die tijd komt vrij voor de praktijklessen.
- De groepen worden niet meer door twee personen, maar door één persoon begeleid.
- De praktijklessen zijn uitgebreid en verbeterd.
- De cursusgroep wordt teruggebracht naar maximaal 14.
- De opleiding gaat van maandelijks naar twee-wekelijks, zodat cursisten gemakkelijker in de verbinding zouden kunnen blijven met de lesstof.
- In september 2021 vernieuwt de opleidingsmodule en voortaan wordt er gewerkt met meer eigen verantwoordelijkheid, minder huiswerk insturen, voorbereidende video's en eigen lesmap.
- De middaglessen worden opengesteld voor scholing en training van Natuurlijk Kraamverzorgenden, die gecertificeerd willen blijven en voor geïnteresseerden.
- In 2022 blijkt het tweewekelijks rooster niet goed te bevallen. Het geeft te veel tijdsdruk. We gaan terug naar 1x per maand.

• Trainersopleiding NK3

In 2018 vonden drie *Train de Trainers scholingsdagen* plaats. Er namen 6 mensen aan deel. De trainers begeleidden activiteiten tijdens de landelijke training basisvaardigheden in 2018 en 2019 en bij de conferentie in 2019.

In 2022 is er een nieuwe impuls om de Trainersopleiding te professionaliseren. Een werkgroep met M. Bom, S. Barkmeijer, E. Schoorel en R. van der Velden is opgericht om de Trainersopleiding vorm te geven en een werkplan te schrijven. Het einddoel is:

- Zelfstandig een scholing vanuit de NK -kennis kunnen organiseren en verzorgen. Daar hoort bij:
  - met onverwachte situatie kunnen opgaan.
  - de menskundige achtergrond van de scholingen voldoende kennen om niet met 'de mond vol tanden' te komen staan.
- In 2023 zal de opleiding starten.

• Docentenopleiding NK4

In de afgelopen jaren is zowel duidelijk geworden, dat de opleiding Natuurlijke Kraamzorg in een behoefte voorziet als ook dat het belangrijk is om aan de continuïteit en opvolging te denken. Daartoe is er in 2021 een opleidingswerkgroep opgericht, bestaand uit M. Bom, E. Schoorel en R. van der Velden, die een werkplan heeft gemaakt om docenten op te leiden, die in de nabije toekomst delen van de opleiding Natuurlijke Kraamzorg van M. Bom over kunnen nemen. In 2021 is gestart met twee personen.

NASCHOLINGEN VOOR NATUURLIJKE KRAAMVERZORGENDEN

Om de algemene kennis op peil te houden en verdere verdieping te vinden zijn leden van het Kwaliteitsregister verplicht jaarlijks een algemene scholing en een training basisvaardigheden te volgen.

Algemene scholing tot 2020

Er werden twee scholingen per jaar aangeboden, één in het voorjaar en één in het najaar, die verschilden van onderwerp. Vanaf 2017 is het aanbod geleidelijk aan uitgebreid. Dit was nodig om voldoende gelegenheid te geven om te voldoen aan de vereisten die het kwaliteitsregister stelt.

In elke scholing komt een inspirerende externe spreker aan het woord. Er zijn workshops, waarin zowel inhoudelijke verdieping van het onderwerp aan bod komt, als de ruimte bestaat voor uitwisseling op collegiaal niveau. Het doel van de scholingen is de cursisten weer aansluiting te bieden aan de vreugde en verrijking, die ze in hun opleiding gevonden hebben bij de Natuurlijk Kraamzorg. Ze frissen tegelijk hun kennis en inzicht op. Dit blijkt van groot belang te zijn, aangezien de Natuurlijk Kraamverzorgenden meestal individueel binnen een reguliere setting werkzaam zijn en dus niet vanzelfsprekend aangesloten blijven bij de inzichten van de opleiding Natuurlijk Kraamzorg.

Scholingsaanbod

De volgende onderwerpen zijn in de loop der jaren langsgesproken: Hechting, De Goede Slaap, Warmtezorg, Balans en Ontspanning, Taal van Aanraken, Borstvoeding, Voeding, Zintuigen, Verbindende Communicatie, Bevalling, menskundige onderwerpen Biografie, Zelfzorg en Spirituele Ontwikkeling.

Algemene nascholing sinds 2020

- De cursusdagen van NK1 en NK2 werden van studiejaar 2020-2021 opgesplitst in gedeeltelijk gesloten en gedeeltelijk openbaar. Bij dit openbare deel kunnen individuele deelnemers aansluiten. Dit vergroot de keuzemogelijkheid op onderwerp en datum.
- Deelnemers aan deze scholingen zijn deels vrouwen die opgeleid zijn in de Natuurlijk Kraamzorg, alsook zij die de opleiding nog niet hebben gevolgd.
- Voor de certificaathouders is het onderdeel van de nascholingspunten. Voor de geïnteresseerden is het een kennismaking met de Natuurlijk Kraamzorg. Het vraagt veel van de docent om deze verschillende belangen goed te behartigen.

Training Basisvaardigheden

Er is de Stichting veel aan gelegen dat de basisvaardigheden in het land op de juiste wijze worden uitgevoerd. Het gaat daarbij om warmtezorg, prikkelreductie, verschonen zonder huilen en om de uitwendige toepassingen voor moeder en kind, die daarbij horen. De trainingen,

waarvan het bijwonen nodig is voor registratie in het Kwaliteitsregister, werd aanvankelijk centraal in het land gegeven.

- Sedert 2022 wordt de training basisvaardigheden in verband met de reisbelasting niet meer in Zeist, maar in de regio gegeven door M. Bom
- Verdieping van het jaarthema wordt gekoppeld aan de verplichte training basisvaardigheden.
- In 2020 wordt de groepsgrootte van de trainingsgroepen teruggebracht van 30 naar 12 met individuele voorbereiding per video.
- Deze trainingen leveren een belangrijke input en feedback voor de protocollen en de opleiding vanuit de praktijk.

Incompany trainingen – teamscholing

Er zijn 5 series van incompany trainingen geweest voor kraamzorgorganisaties. Het betreft teamscholing in warmte-zorg, prikkelreductie en zorg voor ritme. Ruim 250 kraamverzorgenden hebben op deze manier kennis gemaakt met de Natuurlijke Kraamzorg.

Jaarthema's

Sinds 2017 zijn jaarlijks vanuit de StNG suggesties gedaan voor onderwerpen om in studie en intercollegiale uitwisseling mee te werken. De groepen kozen zelf hun onderwerp en ze moesten zelf het programma samenstellen. In die tijd verzorgden we vanuit de Stichting de organisatorische ondersteuning.

Sinds 2019 is gekozen voor een jaarthema. Aan het jaarthema wordt in de lessen en losse scholingen aandacht besteed. In de Intercollegiale Uitwisselingsgroepen in het land is het jaarthema leidend geworden in de bijeenkomsten.

De jaarthema's geven de mogelijkheid tot verdieping in de algemene uitgangspunten van de Natuurlijke Kraamzorg. In de het Ledenblad verschijnen artikelen die met het jaarthema verband houden.

2019 – 2021 Jaarthema *De goede slaap*

2020 – 2022 Jaarthema *Ritme*

ONTWIKKELING LESMATERIAAL EN VOORLICHTINGSMATERIAAL

Het hieronder beschreven lesmateriaal wordt ontwikkeld door de opleiding Natuurlijk Kraamzorg en onder de verantwoordelijkheid van deze opleiding door M. Bom jaarlijks bijgewerkt en up-to-date gehouden. Op al het lesmateriaal rust copyright©.

Lesboek cursisten NK1 en NK2

In de loop van de jaren zijn alle lessen in détail uitgewerkt. Ze worden ter beschikking gesteld aan de cursisten. De inhoud wordt kort genoemd, de achtergrond beschreven, de huiswerkopdrachten genoemd en de mogelijke literatuur voor verdere verdieping aangegeven. Iedereen krijgt een reader met uitgekozen teksten die aansluiten bij het onderwerp.

Handleidingen

Voor de docenten NK1 en NK2 is er een uitgewerkte Handleiding geschreven.

Handboeken

Ook voor de Trainingen is er een handboek waarin de vaardigheden gedetailleerd zijn beschreven.

Video's

Onder andere door de coronamaatregelen tijdens de pandemie konden er minder scholingen live worden gegeven. We hebben de gelegenheid aangegrepen om in 2020 een aantal video's op te nemen als inhoudelijke voorbereiding op de lessen.

We maakten:

- 27 inhoudelijke video's.
- 18 video's over de vaardigheden.
- 3 openbare, informatieve video's.

Dat bleek een goede greep te zijn. Doordat de cursisten beter voorbereid op de lessen aankwamen, kon er tijdens de lessen een verdieping bereikt worden en kon de brug worden geslagen tussen kennis en inzicht enerzijds en de praktijk anderzijds. Ook bleken de films voor de cursisten een hulp te zijn in het maken van het huiswerk.

Over het verspreiden van de video's, samenhangend met het eigendomsrecht ervan, is door de gezamenlijke besturen beleid geformuleerd. Iedere film wordt aan de deelnemer van NK1 en NK2 van 4 weken vóór tot en met de datum van het herexamen ter beschikking gesteld. De deelnemers aan de losse scholingen krijgen de film 2 weken tevoren met een geldigheid tot en met de datum van de scholing.

Accreditering

Van meet af aan is het de intentie geweest om de Natuurlijke Kraamzorg-opleidingen ook in te bedden in de reguliere certificeringsstructuur. Voor zowel de opleidingen NK1 en NK2, als voor de nascholingen en trainingen is het van groot belang dat ze accreditatiepunten opleveren. Alle lesprogramma's en trainingen moeten jaarlijks opnieuw worden aangemeld.

Het KCKZ, het kwaliteitsinstituut voor de kraamzorg in Nederland, stelt eisen, waaraan we meestal kunnen voldoen. Bepaalde onderdelen van de scholingen tellen echter niet meer mee. Daarbij speelt ook een rol dat onze specifieke kennis meer en meer gezien wordt door het KCKZ als algemene kennis. Een vertegenwoordiger van het KCKZ heeft op 26 april 2018 een visitatiebezoek afgelegd. Sinds 2016 zijn alle opleidingen en enkele losse scholingen steeds door het KCKZ geaccrediteerd. Sinds 2017 is de opleiding Natuurlijke Kraamzorg opgenomen in het Centraal Register Kort Middelbaar Beroepsonderwijs.

Protocollen

Alle vaardigheden zijn in een protocol beschreven, van doel en indicatie tot op uitvoeringsniveau. Onder verantwoordelijkheid van de Stichting worden protocollen door de directeur opleiding opgesteld en actueel gehouden. Vervolgens worden ze in beheer gegeven aan de Beroepsvereniging, zodat die hun leden kan voorzien van de actuele protocollen.

Docententeam

De opleidingsbijeenkomsten zijn tot 2019 gedragen door twee mensen. Die waren nodig in verband met de groeps grootte en voor het nakijken van het vele huiswerk. Vanaf 2019 doet Maria Bom dat alleen, met wisselende ondersteuning van verpleegkundigen en gastsprekers. De groepen zijn gehalveerd en het huiswerk is efficiënter georganiseerd.

In de opleiding hebben de volgende docenten, gastsprekers en ondersteuners een rol gespeeld.

• *Kernteam*

- M. (Maria) Bom, Natuurlijke Kraamverzorgende, expert Natuurlijke Kraamzorg, oprichter.
- E. (Edith) Minnaar, verpleegkundige, mede-oprichter van de opleiding Natuurlijke Kraamzorg.
- E. (Edmond) Schoorel, kinderarts, vanaf de start betrokken als gastspreker en als vaste docent.
- S. (Saskia) Barkmeijer, leerkracht, o.a. voor de lessen antroposofische menskunde, communicatie-vaardigheden en didactische vormgeving.
- E. (Esther) de Gans, euritmitherapeut, docent tot december 2020.
- M. (Marijke) Steenbruggen, biografisch consultant, docent tot december 2020.
- E. (Elzelien) Jansen, kunstzinnig therapeut tot juni 2019.

• *Ondersteuning bij lesinrichting en uitvoering*

- P. (Petra) van de Boorn, Natuurlijk Kraamverzorgende Geboortezorg Limburg tot 2019.
- I. (Ivon) Goth-Jezeer, Natuurlijk Kraamverzorgende zzp tot 2018.
- A. (Annet) Kranendonk, euritmiste en verpleegkundige 2017-2018.
- H. (Houria) Bouzraia – 2018-2019.
- I. (Ida) van Straten jan 2019 – eind 2022.

OVERIGE ACTIVITEITEN

Symposia en conferenties

De Stichting Natuurlijke Geboortezorg verzorgt behalve de opleidingen, scholingen en trainingen ook, in samenwerking met de Beroepsvereniging en andere partners, de symposia, conferenties, studiedagen en jaarthema's.

- Conferentie 31 mei 2016 Thema *Keuzes rondom zwangerschap en geboorte* mmv o.a. Bart Maris.
- Conferentie 2019 Thema *Elementen van het geboorteproces*. Groot opgezette conferentie in het Helicongebouw in Zeist met lezingen van o.a. S. Barkmeijer en E. Schoorel, en veel werkgroepen.
- Conferentie 2022. Thema *Ritme*. Op 6 juli is in het gebouw van de Weleda in Zoetermeer het *10-jarig bestaan* van de Natuurlijke Kraamzorg en de Natuurlijke Geboortezorg gevierd. Pascal Kreijen van het lectoraat antroposofische gezondheidszorg van de Hogeschool Leiden heeft de resultaten van het Rendementsonderzoek gepresenteerd, dat hij in het afgelopen jaar heeft uitgevoerd.
- Tijdens het *Waldorf Festival* op 11 juni 2022 vertegenwoordigden S. Koldenhof en S. den Hollander en E. Schoorel de Natuurlijke Kraamzorg met een stand en een workshop. Er is voor die gelegenheid een banner ontwikkeld.

Studiedagen met de IAOKZ

Tijdens de opleiding bezoeken de kraamverzorgenden een antroposofisch consultatiebureau in hun regio. In samenwerking met de IAOKZ wordt jaarlijks een studiedag verzorgd. Jeugdartsen, jeugdverpleegkundigen, kraamverzorgenden en verloskundigen verdiepen gezamenlijk een thema vanuit de antroposofische mensvisie op geboortezorg en blijven zo van elkaars ontwikkelingen op de hoogte.

- 23 januari 2016 thema *Tongriem*
- 23 januari 2017 thema *Reflux*
- 30 januari 2018 thema *Embryologie*
- 19 januari 2019 thema *Als verwachten verliezen wordt*
- 25 januari 2020 thema *Autonomie van het kind*
- 30 januari 2021 thema *Slapen*
- 22 januari en 1 oktober 2022 thema *Beeldvorming*

Bronbijeenkomsten

De Stichting acht het van groot belang dat de betrokkenen bij de Natuurlijke Kraamzorg voeding aangereikt krijgen vanuit de bron van de antroposofie. Het gaat hierbij om de docenten, de bestuursleden StNG en NBvNK, de ondersteuners, de contactpersonen van de intercollegiale uitwisselingsgroepen en de voorlichters. Het zijn degenen die de Natuurlijke Kraamzorg meedragen en behoeden.

Ieder jaar in de kersttijd organiseren we een bijeenkomst met alle betrokkenen bij de Natuurlijke Kraamzorg rondom het jaarthema. We sluiten dan altijd ook aan bij het thema *Kerst*, immers het feest van de geboorte bij uitstek.

Intercollegiale uitwisselingsgroepen IU

Al snel is besloten om de termen Deskundigheidsbevordering en Intervisie te vervangen door Intercollegiale Uitwisseling. De groepen werken onder de verantwoordelijkheid van de Beroepsvereniging. Vanaf 2018 zijn er gemiddeld jaarlijks 11 regionale groepen en 1 landelijke groep. De groepen werken met het jaarthema.

BENENDOEK

VERSCHONEN

WERKGROEP VOORLICHTING

In 2018 is een Werkgroep Voorlichting opgericht. Deze functioneert onder de verantwoordelijkheid van de Beroepsvereniging in samenwerking met de Stichting en heeft tot doel de voorlichting voor aanstaande ouders te ontwikkelen.

De mix van kennisoverdracht met oefening op poppen werkt motiverend. Werving vindt plaats via de Natuurlijk Kraamverzorgenden die hun cliënten adviseren deel te nemen ter voorbereiding van hun kraambed.

De voorlichters krijgen jaarlijks een nascholing aangeboden door de Stichting Natuurlijke Geboortezorg.

In 2021 wordt de website uitgebreid met een pagina Voorlichting voor ouders waar ouders het actuele aanbod van voorlichtingsbijeenkomsten en workshops kunnen vinden. Inschrijving voor deze activiteiten loopt via de individuele aanbieder.

Sinds 2022 wordt de voorlichting zowel live als online gegeven. De online variant valt onder de verantwoordelijkheid van de Stichting, is bedoeld voor ouders die geen live voorlichting kunnen bijwonen in hun regio en wordt verzorgd door een docent Natuurlijke Kraamzorg. De cursus kost € 22,50. Daarvoor krijgen de ouders, gedurende 10 dagen voorafgaand aan de Webinar een korte voorlichtingsfilm, waarover ze online verder kunnen praten met Maria Bom. De eerste bijeenkomst werd zeer positief ontvangen. Er is gestart met maandelijks aanbod.

Voorlichting aan nieuwgeboren ouders

Het is gebleken, dat er bij ouders veel behoefte is om de werkwijze die ze in de eerste week van hun baby hebben mogen meemaken, voort te zetten. Het gaat daarbij vooral om praktische vragen, zoals over opbouwen van voedingsritmes en slaapgewoontes. De beroepsvereniging is voornemens hiervoor passend videomateriaal en een naslagboekje te ontwikkelen in het studiejaar 2022-2023.

Onder de werkgroepleden leeft soms de wens, mede ingegeven door hun teamleiders, voorlichtingsbijeenkomsten te organiseren voor hun collega's. De Stichting is van mening dat het in dat geval over scholing gaat. Dat vraagt andere voorbereidingen, vaardigheden en attitude. Professionals worden geschoold, ouders voorgelicht. Door de nieuw ontwikkelde Trainersopleiding (NK3) en Docentenopleiding (NK4) hoopt de Stichting in deze wens te kunnen voorzien.

WERKGROEP PRODUCTEN

In 2020 is de werkgroep producten gevormd door Maria Bom en Wilma van Holten. De werkgroep heeft tot doel om producten die wij geschikt achten in de verzorging van moeder en kind breed beschikbaar te maken. Er is een *Keurmerk* in ontwikkeling. De werkgroep werkt samen met onder andere Nancy Gust van Uppies.nl en met Wikkelfee.nl Deze werkgroep valt onder de verantwoordelijkheid van de Stichting.

Producten die zij hebben ontwikkeld zijn:

- *De Benendoek (2020)*
Een zacht flanellen doek van biologische kwaliteit waarmee beentjes en buikje van de baby worden omhuld. De zomer-variant wordt gemaakt door Uppies.nl en Mijnhemeltje. Als wintervariant voldoet de Disana molton doek.
- *De mama wikkel (2020)*
Een wasbare en mild warme buikwikkel van biologische flanel en bourette zijde. Deze wikkel vormt een goed alternatief voor de wollen buikwikkel voor een kraamvrouw voor in de tas van Natuurlijk Kraamverzorgende die van huis naar huis gaat. Verkrijgbaar in twee maten bij Uppies.nl
- *Disposable baby buikwikkel (2021)*
Een zacht katoenfleece wikkeltje met katoenen oliedrager en wollen dekje zonder naaisel op de juiste maat voor de kleine pasgeborene. De eerste babywikkel die past bij de pasgeborene en 100% hygiënisch, want wasbaar, is.
- *Wol/zijde polswarmers (2021)*
De wens naar polswarmers die passend zijn tijdens delen van het kraamwerk is groot. Een prototype van wol/zijde bleek nog niet geheel te voldoen. De werkgroep gaat ermee verder.

THEMA'S

Samenwerkingspartners

De **IAOKZ** (Interdisciplinaire Antroposofische Ouder- en Kind Zorg) is vanzelfsprekend onze meest nauwe partner in het veld van de antroposofische zorg voor het kleine kind. Samen streven we ernaar om de zorg voor de pasgeborene naadloos te laten overgaan in de Jeugdzorg van de Consultatie Bureaus. Een van de artsen van de IAOKZ is bestuurslid in de Beroepsvereniging Natuurlijke Kraamzorg. De Natuurlijke Kraamverzorgenden en de leden van de IAOKZ houden sinds 2016 eenmaal per jaar een gezamenlijke scholingsbijeenkomst. Daarin is ook ruimte voor het afstemmen op organisatorisch gebied. Daarnaast is er nauw persoonlijk contact tussen leden van de beide organisaties.

Met **Stichting Vrienden van Plegan** is jaarlijks overleg over de samenwerking. De Stichting Vrienden van Plegan geeft sinds 2018 jaarlijks financiële ondersteuning voor nieuwe projecten. Ook verstrekken ze vanuit het Florence Nightengale fonds leningen aan cursisten van de NK1 en NK2 opleiding die dat nodig hebben.

Kraamzorg organisaties. De ontwikkelingen in Kraamzorg Nederland hebben ook gevolgen voor de Natuurlijke Kraamzorg. Er zijn grote financiële en personele zorgen in het veld. Daardoor is er duidelijke minder geld en tijd voor scholing dan in de begintijd van de opleiding. Het teruglopende aantal aanmeldingen heeft daar zeker mee te maken.

Huisvesting

De opleiding huurt per lesdag een cursusruimte, daar zij niet over voldoende financiële mogelijkheden beschikt om een ruimte voor zichzelf gedurende het gehele jaar te huren. In 2012 is de opleiding begonnen in Amersfoort, op loopafstand van het station. In 2014 zijn we, met een korte tussenstop op het terrein van de Kraaybekerhof in Driebergen, overgestapt naar Zeist, kleine zaal van het Helicongebouw. Vanaf het cursusjaar 2022 – 2023 is Centrum de Linde in Bilthoven de nieuwe opleidingslocatie.

Automatisering, website en database

In 2012 is de eerste **website** van de opleiding Natuurlijk Kraamzorg gelanceerd. De Stichting Natuurlijke Geboortezorg kreeg bij zijn oprichting in 2016 een eigen website. Deze twee zijn samengevoegd tot de website **www.natuurlijkekraamzorg.eu**.

De keuze is geweest om daarin informatie te geven aan

- **Professionals** (welk scholingsaanbod is er voor kraamverzorgenden?)
- **Leden** (hoe zorgt de beroepsvereniging voor kwaliteit en belangenbehartiging van leden?)
- **Ouders** (waar vind ik als aanstaande ouder een Natuurlijk Kraamverzorgende?)

In de periode 2012 tot 2018 werden de websites www.opleidingnkz.nl en www.natuurlijkegeboortezorg.nl gebouwd en onderhouden door Dominic Dingena. Met de keuze om de websites samen te voegen en de beschikbaarheid van budget kon het inrichten en onderhouden van de website geprofessionaliseerd worden. In 2019 bouwt Ferdinand Zanda in opdracht van de Stichting een **database** op maat. Deze is de basis van de website www.natuurlijkekraamzorg.eu, waarin informatie over de Natuurlijk Kraamzorg te vinden is, maar ook veel verschillende administratieve functies samen komen zoals:

- Ledenadministratie Beroepsvereniging
- Registraties voor het Kwaliteitsregister NBvNK inpassen
- Inschrijvingen van scholing en opleiding
- Nieuwsbrief

In 2022 verbetert de aanbiederspagina met een zoekfunctie en persoonlijke presentaties van de Natuurlijk Kraamverzorgenden. Daarmee is het gelukt om de combinatie te maken van veel verschillende functies. Dat heeft het voordeel van de overzichtelijkheid voor de bezoeker van de website. Het heeft ook het nadeel van de enorme complexiteit van de website bij het inrichten en onderhouden. En dat voor een relatief klein gebruik. Een groot deel van het werk is als vrijwilligerswerk door M. Bom gedaan.

Rendementsonderzoek

In Nederland bestaat de unieke situatie dat iedere moeder na de geboorte van haar kind kraamzorg ontvangt, die betaald wordt uit openbare middelen. Daarmee krijgt de preventieve en curatieve zorg in de zwangerschap een vervolg in de allerbelangrijkste week van het leven van moeder en kind: de eerste week. De kraamzorg heeft daarmee in Nederland een belangrijke plaats in de ketenzorg van pre-conceptie tot en met jeugdzorg.

In de loop van deze 10 jaar zijn de verwachtingen van de kraamverzorgenden die opgeleid zijn in de Natuurlijke Kraamzorg zeker niet teleurgesteld. We hoorden alsmaar verhalen over de toegevoegde waarde van de Natuurlijke Kraamzorg voor zowel moeder en kind, als ook voor het gezin, als ook voor de Natuurlijk Kraamverzorgende zelf. In het najaar van 2021 en het voorjaar van 2022 heeft Pascal Kreijen van het lectoraat antroposofische gezondheidszorg van de Hogeschool Leiden een onderzoek uitgevoerd naar de (meer)waarde van de Natuurlijke Kraamzorg. Het onderzoek bestond uit vier delen:

- 1 – Literatuuronderzoek
- 2 – Oriënterende diepte-interviews
- 3 – Survey onder natuurlijke kraamverzorgenden
- 4 – Survey onder moeders die Natuurlijke Kraamzorg hebben ontvangen.

Samenvatting van de resultaten: Inzichten uit de antroposofie hebben in meerdere werkgebieden geleid tot vruchtbare resultaten. Bij de Natuurlijke Kraamzorg gaat het om menskundige inzichten, die volgens de geïnterviewde Natuurlijk Kraamverzorgenden en moeders die Natuurlijke Kraamzorg hebben ontvangen, geleid hebben tot een manier-van-doen, die zowel voor de baby's, als voor de moeders, als voor de Natuurlijk Kraamverzorgenden veel meerwaarde heeft. De warmtezorg, zoals die in de Natuurlijke Kraamzorg is ontwikkeld, wordt door de geïnterviewde personen het vaakst genoemd. Die zou zonder veel moeite in de dagelijkse praktijk van de reguliere kraamzorg kunnen worden ingevoegd. De achtergrond en de werkwijze van de Natuurlijke Kraamzorg verdient meer aandacht. Aan de grote en waarschijnlijk toenemende vraag naar Natuurlijke Kraamzorg kan alleen worden voldaan als er meer kraamverzorgsters opgeleid worden in de Natuurlijke Kraamzorg. De uitgangspunten en toepassingen van de Natuurlijke Kraamzorg zijn zonder veel moeite uit te breiden naar de ouder- en kindzorg zoals die in Nederland gangbaar is.

Het volledige rapport is in te zien op de www.hsleiden.nl. Zoek op 'Boeken en rapporten Natuurlijke Kraamzorg 2022' (link bij 2022).

Keuze app

In 2022 is door de Hogeschool Leiden in opdracht van de Stichting een keuze app ontwikkeld. Daarmee kunnen kraamverzorgenden voor zichzelf nagaan of de opleiding tot Natuurlijke Kraamverzorgende voor hen geschikt is. De app is te vinden op de website www.natuurlijkekraamzorg.eu <https://keuzehulp-nk.nl>

FINANCIËN

De inkomsten van de Stichting bestaan grotendeels uit de cursusgeldten. Voor een scholingsdag betaalt een cursist 69,-, voor een opleidingsdag ongeveer € 125. De overige inkomsten komen uit de in-company trainingen.

De uitgaven gaan naar de huur van de ruimte, de honoraria van de (gast)docenten en automatisering, drukwerk en andere materialen.

De Stichting houdt een klein eigen vermogen aan om voorbereid te zijn op eventualiteiten, zoals schommelingen in het aantal cursisten.

	BEGROTING	INKOMSTEN	UITGAVEN	GIFTEN
2016 - 2017	45.000	56.619	56.273	
2017 - 2018	40.000	43.408	43.143	1.000 tbv Voorlichting ouders van StVPI *
2018 - 2019	40.000	55.372 ^	46.671	1.000 tbv Brochure van StVPI *
2019 - 2020	28.000	32.801	30.061	1.000 tbv IU van StVPI *
2020 - 2021	25.000	36.091 ^	27.699	9.999 tbv digitalisering video's van St. Kindertherapeuticum **
2021 - 2022	40.000	52.465 ^	41.251	1.000 tbv de docentenopleiding van StVPI * en 30.000 tbv het tbv het rendementsonderzoek ***

Alle bedragen zijn in Euro's.

Bedrijven, stichtingen en personen die ons werk financieel met giften ondersteunen zijn:

- ^ Bij 'inkomsten' is een post 'voorzieningen' opgenomen van ongeveer € 8.000,-.
- Met de post voorzieningen wordt een buffer gevormd om wisselende inkomsten ten gevolge van wisselende aanmeldingen van cursisten op te vangen.
- In de post voorzieningen is tevens de uitgestelde betaling aan M. Bom opgenomen. De sterk wisselende cursistenaantallen door de annulering en opschorting van lopende en nog te starten scholingen in verband met Corona dreigden de continuïteit van de Stichting in gevaar te brengen. Om deze reden heeft zij de laatste twee jaar veel van haar declaraties opgeschort. Dit verklaart het aanzienlijke verschil in inkomsten in uitgaven van 2020-2021 en 2021-2022.
- * Stichting Vrienden van Plegan (StVPI) ten behoeve van de genoemde doelen.
- ** Schenking van het Kindertherapeuticum ten behoeve van het opnemen van video's.
- *** Anonieme schenkers € 30.000,- ten behoeve van het Onderzoek van de HSL, rechtstreeks aan de Hogeschool overgemaakt.

Niet alle inkomsten worden gebruikt. Dat heeft te maken met de hieronder genoemde punten:

- Gastsprekers die afzien van lesvergoeding.
- Werkzaamheden van de directeur die op vrijwillige basis zijn uitgevoerd.
- Bestuursleden die afzien van onkosten- en reiskostenvergoeding.
- Katrijn Westland, die de films heeft opgenomen en gemonteerd, heeft een vergoeding gekregen. De deelnemers aan de video-opnames hebben afgezien van een financiële vergoeding. M. Bom heeft geen vergoeding ontvangen voor de voorbereiding en planning van de opnames. Daardoor is dit schenkingsbedrag niet opgemaakt. Het kan en zal gebruikt worden voor nog op te nemen video's.

TERUGBLIK EN VOORUITBLIK

Terugkijkend hebben we ons tijdens het opstellen van dit verslag gerealiseerd dat we een nieuw beroep hebben uitgevonden en vormgegeven, dat van Natuurlijk Kraamverzorgende.

Ieder jaar hebben we initiatieven genomen op meerdere gebieden. Ieder jaar is het scholingsaanbod aangepast aan de actuele situatie: het aantal aanmeldingen, de beschikbaarheid van docenten, aansluiten aan de actuele ontwikkelingen in het veld van de kraamzorg.

Er is heel veel lesmateriaal gemaakt. Er zijn symposia en andere bijeenkomsten georganiseerd om de Natuurlijk Kraamverzorgenden van inspiratie en kennis te voorzien, om zichtbaar te worden in het veld, om professioneel en actueel te blijven, om de samenwerking met de partners in het veld van de antroposofische geboortezorg vorm te geven.

Het belangrijkste resultaat is dat honderden kinderen en hun ouders kennis hebben kunnen maken met de inzichten van de Natuurlijk Kraamzorg.

NATUURLIJKE KRAAMZORG

SINDS 2012

Stichting Natuurlijke Geboortezorg

Jacques Dutilhweg 120

3065 KA Rotterdam

WWW.NATUURLIJKEKRAAMZORG.EU